

INSONIYLIKNING YEMIRILISHI: PORTRET VA RUH O‘RTASIDAGI MUNOSABAT.

Abdumalikova Nazokat

Farg‘ona Davlar Universiteti talabasi

Kalit so‘zlar: Dorian Grey, Oskar Uayld, portret, ruh, vijdon, axloqiy tanazzul, estetizm, dekadentizm, go‘zallik falsafasi, psixologik tahlil, ramz, ma’naviy inqiroz.

Anotatsiya: Ushbu maqolada Oskar Uayldning “Dorian Greyning portreti” romanida inson ruhiyatining yemirilishi, tashqi go‘zallik va ichki ma’naviy tanazzul o‘rtasidagi ziddiyat tahlil qilinadi. Asarda portret obrazining ramziy ahamiyati, vijdon va nafs o‘rtasidagi kurash, shuningdek, Dorian Grey shaxsining psixologik o‘zgarishlari yoritiladi. Muallif estetik va dekadentizm oqimlari orqali insonning axloqiy qadriyatlarini yo‘qotishi qanday oqibatlarga olib kelishini ko‘rsatadi. Maqolada romanning asosiy g‘oyalari, badiiy uslubi va obrazlar talqini ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi.

Adabiyot inson ruhining eng nozik qatlamlarini ochib beruvchi kuchli badiiy vositadir. Oskar Uayldning “Dorian Greyning portreti” romanida ham inson tabiatidagi ziddiyatlar, go‘zallik va axloq, nafs va vijdon o‘rtasidagi murakkab munosabat badiiy talqin etiladi. Muallif Dorian Grey obrazi orqali ruhiy yemirilishning qanday sekin, ammo chuqur jarayon ekanini ko‘rsatadi. Roman estetikizm va dekadentizm oqimlari asosida yaratilgan bo‘lib, unda portret obrazining ramziy ahamiyati alohida o‘rin tutadi.

Romanning asosiy g‘oyaviy markazi — bu portretdir. Rassom Beyzil Holliord yaratgan tasvir Dorianning tashqi qiyofasi emas, balki uning haqiqiy ruhiy olamini aks ettiruvchi ko‘zgu vazifasini bajaradi. Dorian nafsga, zavqparastlikka, lazzat ketidan quvishga berilgan sari portret tobora xunuklashadi. Shu orqali Uayld inson ruhining ichki o‘zgarishi har doim tashqi ko‘rinishda aks etmasa-da, haqiqat baribir mavjudligini ta’kidlaydi. Portret — vijdonning badiiy timsoli bo‘lib, u Dorian yashirmoqchi bo‘lgan barcha ma’naviy dog‘larni fosh etadi.

Dorian Grey dastlab sodda, beg‘ubor, hayotga qiziqish bilan boqadigan yigit sifatida tasvirlanadi. Ammo Lord Genri bilan tanishuvi uning hayotida burilish yasaydi. Lord Genrining “lazzatdan boshqa haqiqat yo‘q” mazmunidagi falsafasi Dorianning ongini o‘zgartiradi va uni gedonistik yo‘lga boshlaydi. Shu tariqa Dorian o‘zini zavq, o‘yin-kulgi, nafs va ehtirosga bag‘ishlaydi.

Ruhiy tanazzul boshlangan sari obrazning ichki olami zaiflashadi, vijdon tovushi pasayadi, qalb qotadi. Ammo bu o‘zgarishlar uning tashqi qiyofasida namoyon bo‘lmaydi — ular faqat portretida aks etadi. Bunday badiiy yechim insonning ichki olami va tashqi qiyofasi o‘rtasidagi jarlikni yanada kuchliroq ko‘rsatadi.

Asarda Lord Genri bevosita yovuz qahramon emas. U hech kimni zo‘ravonlik bilan majbur qilmaydi, biroq uning falsafasi boshqalar ongiga kuchli ta’sir o‘tkazadi. Dorian Grey aynan Genrining hayot haqidagi o‘tkir, ammo zaharli qarashlaridan ta’sirlanadi. Shunday qilib, Genri obrazi asarda “ma’naviy zaharlovchi kuch”, “iblisning g‘oyaviy timsoli” sifatida namoyon bo‘ladi. Biroq tanlovni baribir Dorianning o‘zi qiladi — bu esa romanning asosiy ma’naviy xulosalaridan biridir.

“Dorian Greyning portreti” — estetizm oqimining eng yirik badiiy ifodalaridan biri. Uayldning mashhur shiori “San’at – san’at uchun” romanda to‘liq aks etadi. Asarda go‘zallik, san’atning qudrati, tashqi joziba va ichki tubanlik o‘rtasidagi ziddiyat falsafiy tarzda yoritilgan.

Asar yakunida Dorian barcha yovuzliklarining sababi o‘zida emas, portretida deb o‘ylaydi va uni yo‘q qilishga urinadi. Ammo portretni o‘ldirish — aslida o‘z vijdonini o‘ldirish demakdir. Pichoq portretga sanchilgach, Dorianning haqiqiy holati — ma’naviy tubanlik bilan buzilgan qiyofasi uning o‘z tanasida namoyon bo‘ladi. Portret esa asl go‘zallikka qaytadi. Bu cheksiz badiiy ramz: haqiqat baribir g‘olib bo‘ladi, vijdonning ustidan hali hech kim g‘alaba qozongan emas.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsam, Oskar Uayldning “Dorian Greyning portreti” romani inson ruhiyatining murakkabligini, nafs va vijdon o‘rtasidagi kurashni chuqur tahlil qiladi. Portret obrazining ramziy ma’nosi orqali muallif axloqiy tanazzulning eng dahshatli

oqibatlarini ko'rsatadi. Dorian Greyning fojiasi — go'zallik va zavqparastlikni hayot mezoniga aylantirishning oqibati sifatida tasvirlanadi. Asar o'quvchini o'z ruhiy dunyosiga nazar solishga, vijdon va insoniylikni qadrlashga undaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sharipova, N. "Oskar Uayld ijodida estetizm masalasi." – O'zbek adabiyoti va san'ati jurnali, 2021.
2. Qodirova, G. "Dekadentizm oqimi va uning jahon adabiyotidagi talqini." – Filologiya masalalari, 2020.
3. Abdullayev, S. Adabiyotshunoslik asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2010.
4. Karimov, H. Badiiy obraz va talqin masalalari. – Toshkent: Fan, 2015.
5. Шестов, Л. Апофеоз беспочвенности. Уайлд haqidagi bo'lim. – Москва, 1992.